

Kellei György

A láthatatlan költő

Jasper Gyula pályájáról és két verseskötetéről

Két esztendővel ezelőtt, augusztus elején egy verseskötetet kaptam Budapestről. Jasper Gyula költő küldte el első verseskötetét, amelynek címe *A semmi partján*. A kötetet a Regiszter Kiadó adta ki. A dedikálás hibásra sikerült, a szerző egy L-lel írta a vezetéknevemet, ami persze nem zavart, sokkal inkább arra utalt, hogy nem ismerjük egymást. Péntek Imre költő, a székesfehérvári Árgus irodalmi, művészeti folyóirat akkori főszerkesztője irányította hozzám Jasper Gyulát, mondván, a költő Pápán született, a veszprémi Napló tehát nyugodtan bemutathatja a kötetét, foglalkozhat a fővárosba került költő munkásságával, pályakezdésével. Jasper Gyuláról persze semmit nem lehetett tudni, a borító, amelyet ő tervezett, semmit nem árult el róla, a hátoldalon csak a róla készült fotó volt látható, alatta egyik költeményéből vett idézettel. Aztán rendesen jöttek a telefonok, miután a Naplóban bemutattam könyvét. Tegeződni kezdtünk és egy balatonfüredi vagy budapesti találkozás körvonalait rajzoltuk fel önmagunknak, miközben Jasper Gyula a lap házi szerzője lett, ugyanis egy-egy szombatot helyet kaptak költeményei a kulturális oldalon. A találkozásból mind a mai napig nem lett semmi, amikor Jasperék Füreden pihentek egy hétvégén, én éppen az ország másik felében jártam. A költő tehát láthatatlan számomra. Ígértem, fogadkoztam, ha Pesten járok, nem mulasztom el a látogatást.

A találkozást az újabb kötetete tette volna sürgetőbbé. *A csend hangja* 2003 második felében látott napvilágot a székesfehérvári Vörösmarty Társaság kiadásában. Ez már önmagában rangot jelent. A szerkesztő Péntek Imre igényessége, szigorúsága közismert, Jasper betutajozott a kortárs magyar irodalomba, hiszen a társaság könyveire figyel a szakma, az értéket nem lehet kétségbe vonni. Jasper Gyula két kötetét, a gyors egymás utáni jelentkezést nem nevezném rendhagyónak, mert manapság nem ritka a kései költői megnyilatkozás. De esetünkben nem kezdő költőről van szó, nála nincs útkeresés, tétovázás, a stílus próbálgatása. Reznált életfilozófiája, jósága, férfiasan pulzáló lelkisége stabil pontokat adnak költészetének; belső iránytűk, amelyek a lehető legoptimálisabb irányba fordítják a költő figyelmét, és ügyelnek érzékenységének határait. Jasper Gyula így lett a beszédes szavak keresője. Mindkét

kötete egyszerű, de rendkívül tetszetős. Hatvanegy éves volt, amikor *A semmi partján* megjelent. Valamivel több, mint száz vers hat ciklusba rendezve. A verseskötet gondosan szerkesztett munka, a tagolások a pályakép ívét rajzolják meg, a témák jelzik, hogy a költemények keletkezésekor éppen mi érdekelte a költőt. Jasper Gyulát morális kérdések foglalkoztatják, az egyén, a hétköznapi ember aspektusából szemléli a világ folyamatait, az ellentéteket. A lüktető csúcspont, a csendes séta vagy a temetés egyaránt fontos a költő számára. Olykor találó, érdekes kifejezéseket használ, például *ördögsvivaroknak* nevezi az improzans rakétákat. Békevágya, naiv pacifizmusa is nyomon követhető, de a 21. század félelmeit is megfogalmazza. *A Rejtett ragyogás* című ciklusban különféle érzések kerülnek fókuszba, mint a szeretet, a szerelem, vágyakozás, egymásra utaltság, hiány, ragaszkodás, kétkedés, bánat. Jasper Gyula sokféle eszközt alkalmaz ahhoz, hogy egy másik lényről lehetőleg mindent elmondjon. Költészete nem hivalkodó, sőt esetenként túl egyszerűen közvetíti gondolatait, így mondanivalója nem képes az átlagos megjelenítés, transzponálás fölé emelkedni. *A Halálhinta* című fejezet versei a remek cím ellenére kevésbé átütő erejűek, kissé túlcsonduló érzelműek. *A semmi partján* meghatóan szép részekkel zárul. Amikor a költő szülőföldjét idézi, vagy az elmúlásról, az őszi depresszióról, pánikról ír, mélyebben, motiváltabban kitarul alkotói világa: „*Aláhulltak bennem a színek és fények, mint ahogy a fáról hullanak színes semmiségek. / Hova mehetnék?... / Ez az otthonom. Ide futok, ha menekülök. / Ha fázom, betakar árvaságom. / Hideg csillagok közül itt jönnek az álmok... / Álomcserepekkel játszom, mint kirakós játékkal, / hogy összerakjam magam, az álom-mozzaikban, / hogy az legyek, aki vagyok, EMBER a XXI. században.*” Talán néhány versben nem ártott volna, ha takarékosabban bánik a pergő szócskával. Sűrűn előfordul ugyan, bár nem zavaró a torlódás. Nagyobb költői szenvedéssel elkerülhetők lettek volna. Ettől függetlenül a finom, árnyalatnyi rezdülések fokozzák az elszálló éveket kereső költő nemes szándékát, lírai hitvallását, amely kikezdetlenül az időben. Jasper Gyula a legszebb és legjobb versét kötetének végére tette. Ezek a sorok felmentik a kötet hibáit, zökkenőit alól: „*Beszédes*

szavakat kerestem,/ hogy rávessem a hallgatás falára,/ de gyémánt keményen ellenállt,/ kicsorbult véső, ki a kalapács,/ elernyedtt izom, megtört a lélek/ csak egy sikoly volt, ami reá égett."

Mint fentebb említettem, hamar jött a második kötete, amiből sejthető, hogy Jasper otthonában bőven lapulnak költemények a készülődés csendes időszakából. Így aztán felesleges lenne afelől vizsgálgatni, hogy mekkora fejlődést hozott magával A csend hangja. Hogy miben változott, vagy kövesedett markánsná ez a mélyről indult költészet. Bölcs, higgadt, letisztult kiegészítésekben csúcsoad ki az előrelépés. A költő az 1956-os forradalom után, tizenöt évesen memorizálva a börtönben írta első verseit. A memoriterek évtizedeket íveltek át, míg eljutottak a teljes nyilvánosságig, míg kiléptek a testből és a lélekből, hogy papíron megkísértsék az örökkévalóságot. Jasper eddig csak utazott. Hogy hogyan? Íme egy idézet tőle, a *Jó hinni* című verse talán magyarázat a várakozásra: „Vakvágányon utazunk arasznyi lét-időben,/ és mintha tudnánk mi végre jött fel a nap az égbe./ Bár csak kábítjuk magunk,/ mégis jó hinni, célja van annak, hogy itt vagyunk!” S talán az imák is segítettek neki. Iróniával szól a költő: „*Ó Uram! Óvd meg a szívemet a bűtől/ Éjeimet a szellemektől/ Testemet a tétlenségtől/ Értelmemet az ürességtől/ És áldj meg engem (ha ráérsz) Ámen.*” A *semmi partján* érett számvetés az emberi sorsról, a szerelemről, a hitről, az életben elfoglalt helyünkről. A nemrégiben megjelent második kötet, *A csend hangja* ugyanezt a szerkezeti felépítést követi, ám most mintha személyesebb volna Jasper Gyula hangja, közvetlenebb és szemlélődőbb, ebből az aspektusból nézi önmagát és a körülötte zajló világot.

A kötetet a pályatárs Péntek Imre szerkesztette, de a négy ciklus *Életcserepek*, *Panaszfal*, *Jelek*, *Szív-vakság* érzésem szerint a költő akaratát, érzelmeinek logikáját, rendjét tükrözi. Jasper Gyula nem vacakol a szavakkal, könnyedén közli az olvasóval, amit mondani akar, legyen az a kánikula, május esti hangulat, éjszaka, karácsonyi várakozás, megbántottság, szakítás vagy egy MTI-jelentés a hajléktalanokról. Verseiben azonban ezek a jelentések filozófiával telítődnek, és hol dallamos, hol szaggatott formát öltenek. Az *Üvegház* című versének ritmusával szemben ott állnak az Időtér szigorú megállapításai, amelyeket nem vitathatunk: „*A jelen rab/ csak a jövő szabad/ az idő felejtés / a pillanat örök/ az álom kitarukozás / az álom titok / a múlt időtérbe fog*”

A csend hangja (Nagy Tamás kiváló rajzai illusztrálják) esztétikai értelemben egységes mű, de a költő jelei és panasza nyugtalanságra, zaklatottságra vallanak, Jasper Gyula küszködik az elmúlással, a *Mediterrán szieszta* című költeménye is komoran kezdődik: „*Tüzes pörölyként lecsap a nap,/ s kioltja árnyékomat.*” De találunk ilyen sorokat is: „*Most, hogy közel az út vége,/ Isten bocsássa meg vétkeimet.*” Mindezek ellenére szép,

lükető, férfias líra Jasper Gyuláé, elegánsan rezignált keserűség és finom, árnyalt, ifjúkorból itt maradt bizakodás hatja át. És szembetűnő távolságtartás, amely persze nem nélkülözi az együttérzést.

A költőt új oldaláról is megismerhetjük. S ez az (ön)íronia, amely ott bújkál némelyik versében. Kitarukozását önvallomásai fokozzák, amelyek tömörített, sűrített életrajzforgácsok, a fordulópontok magyarázatát, elemzését adják. A prózai kísérlet aztán folytatódik az utolsó ciklusban. Jasper Gyula hőmpolygó prózaverseit gyűjtötte össze ebben. A költői elbeszélések hajszálpontos megfigyelésről, feltűnő empátiáról és lényegre törő alkotói módszerről tanúskodnak. A szerző költői és emberi világa végtelenül szimpatikus, önvallomásának egyik részlete mindent elárul róla: „*Én még ma is valamennyire gyerek vagyok, még álmodozom, és hiszek. Megtartottam* valamit gyermeki naivságból. Ezért nem leszek hatalmaskodó, basáskodó nagyember... Maradok egyszerű életalkalmazott.”

Ne higgyünk a költőnek, szó sincs arról, hogy egyszerű „életalkalmazott” lenne. Nemesebb fából faragták, extrább anyagból gyúrták. Hogy milyenekből, a Jóisten a megmondhatója. Jasper Gyula küzdelmes ember, aki nem elégedett meg a valamikor átélés pusztá tényével. Mintha megfogadta volna a zseniális Thomas Mann intelmét: az átélés nem elég. Ami túl forró az ember lelkében, azzal nem lehet dolgozni. El kell tőle távolodni, amíg kihűl, hogy formálni lehessen... A szerzőnek hasznára, erényére vált az eltávolodás a múltbeli élményektől és hatásoktól, a látszólagos inspiráló körülményektől. A hirtelen felcsapó témák, az alkalmi ihletések és a közhelyszerűség érzetét keltő ajánlások lecsapódások csupán, így aztán átszövi őket a lassan-lassan alkonyba forduló mediterrán melankólia, amely közérdekűvé teszi Jasper Gyula eddigi műveit.

Mi más is juthatna most eszembe, mint Karinthy Frigyes *Utazás a koponyám körül* című, félelmetesen átélhető regénye. Jasper Gyula hasonló kórral vette fel a harcot. A láthatatlan költő hangja azóta még elszántabb a telefonban. Hittel teli.

Karinthy agyműtete után teljes apátiában úgy gondolja: mindenki Robinson-szigetén él, elhagyatottan, egyedül. A svéd tengerparton a huszonegy éves norvég rokonlányának, Nininek Caesar Egyiptom földjén tett mondását idézi: „*Aki nem remél semmit, nem eshetik kétségbe soha.*” Jasper Gyula, a költő azonban remél, különben nem írna verseket, nem tévedt volna a költészet göröngyös, olykor megalázó útjaira. De arról szó sincs, hogy kétségbe esne. Sőt! Hangja csendüljön fel akár a telefonban, vagy rendeződjön a versek soraiba, végtelen bizakodást áraszt. A semmi partján meg-megszólalnak a csendben rejtőző hangok. S hol van még a messzeség vége?!